

Vorbereiding

Als ik aan mensen vertel dat het seizoen 2010/11 wat mij betreft het meest bijzondere en beste Eredivisieseizoen ooit is, levert dat me vaak gefronste wenkbrauwen op. Ergens begrijp ik dat: supporters van, bijvoorbeeld, Feyenoord en Willem II hebben de meeste wedstrijden waarschijnlijk helemaal verdrongen, FC Twente-aanhangers zullen de laatste speelronde waar mogelijk uit hun geheugen hebben gewist en ook voor veel andere fans was het een jaar om gauw te vergeten – wat ze inmiddels vast allang hebben gedaan. Als ik aan diezelfde mensen vertel dat ik over dat ene seizoen ook nog eens een boek heb geschreven, levert me dat het type frons op waar Frank de Boer beroemd mee is geworden.

Goed, ik snap dat, maar ik kan het uitleggen; voetbal draait om verhalen. Dat is wat mij betreft de essentie van de sport, en dat is waarom je sommige spelers en wedstrijden wel onthoudt en andere niet. Verhalen zijn essentieel voor voetbal en sport in het algemeen, ‘het zouden betekenisloze activiteiten zijn als er geen verhalen aan zouden worden gekoppeld,’ schrijft Bert Wagendorp daarover in *Fictie moet de sport redden*.

Voetbal is opgebouwd uit sterke, vreemde, grappige, ontroerende en wonderlijke verhalen. Dat maakt dat de sport meer is dan een verzameling van uitslagen en prijzen en dat is waarom voetbal een belangrijke rol in m’n leven speelt. Het hoeven trouwens niet altijd jubelverhalen te zijn. Om maar eens een voorbeeld te noemen: is het leuk dat het Nederlands elftal in 2006 tegen Portugal

tijdens een ietwat gênante, als voetbalwedstrijd vermomde veldslag – met een huilende Cristiano Ronaldo als *collateral damage* – werd bedolven onder gele en rode kaarten en uiteindelijk werd uitgeschakeld op het WK? Nee. Maar is het een goed verhaal? Absoluut.

Ik zou nog honderden voorbeelden kunnen noemen, maar het lijkt me geen goed idee om op de eerste bladzijde al hele supportersgroepen tegen me in het harnas te jagen.

In de periode waarin de wereld plotseling stilstond en er een halfjaar niet gevoetbald werd in de Eredivisie, ontdekte ik dat ik die verhalen meer miste dan de wedstrijden zelf. Daarom ging ik, bij gebrek aan actueel voetbal, op zoek naar de meest bijzondere verhalen uit de recente geschiedenis van de Nederlandse competitie. Tijdens die zoektocht kwam ik opvallend vaak terecht bij het seizoen 2010/11. Het was het jaar waarin Jonathan Reis zijn comeback maakte na een cocaïneverslaving, Ryo Miyaichi in een Feyenoordshirt heel even de nieuwe Ronaldinho leek te worden en Dmitri Bulykin zich ontpopte tot de tsaar van Den Haag. Opeens kreeg ik een idee: wat nou als ik, om die leegte, die voetballoze maanden, te vullen, dat seizoen tien jaar later opnieuw zou beleven door wedstrijden en samenvattingen te kijken, interviews en profielen te lezen en op zoek te gaan naar alles wat dat jaar zo bijzonder voor mij maakte?

Met dat idee in het achterhoofd begon ik het seizoen 2010/11 te herbeleven. Elke speelronde koos ik één duel om me in vast te bijten, of beter gezegd: één verhaal. Zo leverde elke wedstrijd uiteindelijk een hoofdstuk op. Ook toen de Eredivisie in het ‘echte’ leven hervat werd, bleef ik kijken en schrijven. Ik kwam erachter dat één zo’n jaar een uitstekend uitgangspunt is om te schrijven over de competitie in het algemeen, omdat de geschiedenis zich nu eenmaal altijd herhaalt – zo ontdekte ik toen ik een hoofdstuk schreef over Björn Vleminkx terwijl zijn

rechtmatige opvolger, VVV-aanvaller Georgios Giakoumakis, vanuit alle mogelijke hoeken en standen bleef scoren in het seizoen 2020/21.

Daarmee mag ik de aanleiding voor dit boek dan misschien verklaard hebben, maar nog niet helemaal waarom ik dat ene jaar gekozen heb. Zoals een waar historicus betaamt (aldus de sport-schrijver) kan ik zowel objectieve als subjectieve redenen aanwijzen waarom ik het seizoen 2010/11 zo fascinerend vind. Het was een jaar met records (denk aan de legendarische wedstrijd tussen PSV en Feyenoord. Tenzij je een Feyenoordsupporter bent, denk er dan vooral niet te vaak aan), eerste keren (Vitesse was de eerste Eredivisieclub die werd overgenomen door een buitenlandse eigenaar en, minstens net zo belangrijk, Luis Suárez gunde ons de primeur van zijn eerste hap uit een tegenstander), een ontketende revolutie, tragische eindes en glorieuze preludes van loopbanen, een relatief onbekende topscorer uit het rechterrijtje van de competitieranglijst, een elftal dat een half jaar lang geen enkele keer wist te winnen, carrièrebepalende goals en een rechtstreeks kampioensduel tussen de nummer 1 en 2 op de laatste speeldag. Er waren publiekslievelingen, provocateurs, gevallen toptalenten, sterren en spelers die elke vorm van logica tartten. Het was, kortom, de Eredivisie in optima forma.

Los daarvan kan ik niet ontkennen dat er ook een persoonlijke reden is om dit seizoen te bespreken. Uit een onderzoek van *The New York Times* blijkt dat de tienerjaren het belangrijkste zijn bij het vormen van een muzieksmaak én dat mannen gemiddeld veertien jaar oud zijn als hun eeuwige favoriete lied uitkomt (bij vrouwen komt dat moment gemiddeld een jaar eerder). Ik weet niet of ‘favoriete lied’ in deze context ook te vervangen valt door ‘favoriete voetbalseizoen’, maar het zou in ieder geval een hoop verklaren; ik was veertien toen de eerste tonen van het seizoen 2010/11 werden ingezet. Misschien is dat jaar daarom mijn *Let’s*

Get It On, Smells Like Teen Spirit of Despacito.^{*,**} Er is nooit onderzoek naar gedaan, maar dat ik de namen van compleet willekeurige spelers uit dat jaar (Oluwafemi Ajilore, Robert Cullen, Dragan Jelič) nog moeiteloos kan opdreunen terwijl ik de grootste moeite heb om te onthouden wie er nu allemaal in de Eredivisie spelen, kán geen toeval zijn.

Dit boek is het resultaat van mijn zoektocht naar de spelers, de teams, de wedstrijden, de doelpunten en de supporters die dat ene seizoen zo bijzonder maken. Het is een verhalende reis door het Eredivisie seizoen 2010/11, waarbij we de hoofdstraten, nauwe steegjes, boulevards en belangrijkste bezienswaardigheden bezoeken – en wellicht soms verdwaald raken. Eén ding is zeker: een seizoen is nooit helemaal afgelopen, altijd blijft het zich ontwikkelen. Ook lang na het allerlaatste fluitsignaal.

* Lezers uit 2051, kunnen jullie bevestigen dat *Despacito* inderdaad iemands eeuwige favoriet is geworden?

** Als we elkaar dan toch spreken, wil ik graag ook even weten of Maarten Stekelenburg nog steeds actief is als keeper.

1. Een Olifant sterft nooit

RODA JC – FC TWENTE (0-0)

Voetballers sterven niet. Ze passeren, schieten, koppen, tackelen, dribbelen, jagen en passeren, en hoewel hun bewegingen richting het einde van hun carrière steeds stroever worden, blijven die vaardigheden altijd aan de voetballer voorbehouden. Voetballers sterven niet, ze stoppen hooguit. Ze stoppen op een moment dat nauwkeurig door lichaam en geest is uitgekozen. Op een moment dat geregisseerd is, voorbereid, als de voetballer zelf heeft bepaald dat het mooi geweest is, dat het tijd wordt om datgene wat hij beter doet dan vrijwel iedereen ter wereld achter zich te laten. En zelfs daarna blijft de voetballer voor eeuwig voortbestaan. In de herinneringen van supporters, op foto's, in de vorm van een krabbel op een pet of shirtje, of als een paar bewegende pixels in een oud YouTube-filmpje. De manier van lopen, passeren of juichen blijft altijd voortbestaan, bewust of niet.

Voetballers zijn onsterfelijk, mensen helaas niet.

De straten van Abidjan zijn een verzamelplaats voor voetbal talent. Emmanuel Eboué groeide er op, net als Wilfried Bony, die later furore maakte bij Vitesse en Eredivisie-topscorer werd. Met de vaak drukkende hitte en het geluid van voorbijrazende auto's als gezelschap voetbalden ze elke dag in de Ivoiriaanse miljoenenstad, dromend van een leven als international, of als sterspeler in

Engeland of Spanje. Ondanks dat er eind jaren negentig genoeg talent rondliep op de pleintjes in Abidjan, werd er stevast gevochten om één jongen. Niemand wilde tégen hem spelen; alle jongens – inclusief Sekou Cissé, die later bij Roda JC en Feyenoord zou voetballen – begonnen te sputteren en te protesteren als ze tegenover hem kwamen te staan. Hij was een kleine, schuchtere knul met een verlegen oogopslag. Praten deed hij niet, buiten het veld althans. Óver hem werd wel gepraat, veelvuldig, met ontzag. Zijn naam werd vaak geopperd wanneer er werd gespeculeerd over wie een *Éléphant* zou worden, een speler die het oranjegekleurde shirt van het nationale elftal van Ivoorkust mag dragen. ‘Cheickie’ was een zekerheidje, geen twijfel over mogelijk.

Iedereen wilde altijd bij Cheick Tioté horen. Dat was later zo, toen hij als spijkerharde middenvelder bij Roda JC en FC Twente speelde, maar ook jaren eerder al, toen hij nog niet eens in de pubertijd zat. Op straat toonde hij zich van jongs af aan een groot talent, een complete voetballer bovendien; hij kon goed passen, tackelen, schieten en was technisch, net als zijn held Edgar Davids. Nooit trok Cheick zijn been terug, wat best bijzonder was aangezien hij jarenlang blootvoets speelde. Als hij zonder schoenen voetbalde moest hij altijd oppassen dat hij geen blessures of wonden aan z’n voeten zou oplopen. Als iemand een poging waagde om hem te raken, dan was hij technisch genoeg om de aanslagen op z’n voeten te omzeilen. Bovendien kan je niet getackeld worden als je zelf de sliding maakt, wat tijdens zijn carrière z’n adagium werd. Met blote benen gleed hij over straat, uittentreuren, tot schaafwondens toe. Speelde je tegen hem, dan wist je dat je telkens binnen een paar seconden de bal zou verliezen, een ontmoedigend vooruitzicht.

Het was een kwestie van tijd voordat Cheick, die uit een groot gezin kwam en met zijn negen broers en zussen net geen voetbal-elftal kon samenstellen, werd opgepikt door een grote club. Uit-

eindelijk ging hij op z’n twaalfde voetballen bij FC Bibo in Kossou, waar hij zijn goede vriend Sekou Cissé weer tegenkwam. Samen dachten ze vaak na over een leven als profvoetballer in Europa en spraken ze over de vroege dood van hun ouders. Een aantal jaar en een paar uitstapjes later kreeg Cissé de kans om naar Nederland te vertrekken. Hij nam afscheid van Cheick, maar wist dat ze contact zouden houden en elkaar in de toekomst nog eens zouden treffen. Ruim drie jaar later was de voorspelling uitgekomen; ze speelden samen in Kerkrade, bij Roda JC.

—

Na één seizoen in de Eredivisie had Cheick Tioté de clubs voor het uitkiezen. Bij Roda JC bleek hij een harde, taaie speler die al snel bejubeld werd door de supporters. Iemand met een granieten torso en uitschuifbare benen die elke bal wist af te pakken, maar tegelijkertijd een goede pass in de voeten had. Als je tegen hem aanliep voelde het alsof je tegen een muur aan rende. Sterker nog, het voelde alsof de muur tegen jÓu aan rende. Zijn trainer Raymond Atteveld was tijdens z’n spelersloopbaan zelf een kiezelharde middenvelder, iemand over wie gefluisterd werd dat zijn lichaam voor dertig procent uit water en voor zeventig procent uit buskruit bestond – hij pakte kaarten met de achteloosheid waarmee Andrea Pirlo een steekpass gaf. Atteveld moet iets van zichzelf gezien hebben in Tioté en haalde het beste in de middenvelder naar boven. Uiteindelijk vertrok de Ivoriaan naar FC Twente, waar hij om het kampioenschap kon gaan spelen.

In Enschede leerden zijn medespelers hem kennen als een vriendelijke, ietwat verlegen jongen. Althans, dat namen ze aan. Als Tioté al sprak was dat voornamelijk in het Frans, dus kreeg niet iedereen écht hoogte van hem. Ze wisten dat hij een devote moslim was en in het centrum van Hengelo woonde, maar heel

veel meer gaf hij niet prijs. Vaak kwam hij glimlachend op de club met zijn witte Porsche vol gekleurde briefjes onder de ruitenwisser omdat hij zijn auto herhaaldelijk op de verkeerde plekken had geparkeerd. Hij liet zijn voeten spreken en soms ook brullen, bijvoorbeeld in de cruciale wedstrijd tegen sc Heerenveen op 10 april 2010, waarin hij zijn eerste en enige competitiedoelpunt voor FC Twente maakte. In de tussentijd debuteerde hij voor Ivoorkust, waardoor de jongens die over hem speculeerden op de straten van Abidjan eindelijk gelijk kregen.

Net als dat er *writer's writers* zijn, schrijvers die vooral door andere schrijvers op waarde worden geschat omdat ze excelleren in onderdelen van het vak die verdomd lastig zijn, bestaan er ook *footballers' footballers*. Cheick Tioté bleek in zijn periode bij FC Twente zo iemand te zijn. Zijn medespelers en tegenstanders waren vol lof over hem en roemden zijn talent, maar toch zat hij vaak op de bank. Fred Rutten noemde hem later 'een krijger, een strijder' en ploeggenoot Theo Janssen vond hem 'een speler voor Real Madrid', maar op het middenveld met diezelfde Janssen, Kenneth Pérez en Wout Brama – een middenveld dat in de woorden van mannen van middelbare leeftijd in trainingspak met hun initialen op de borst 'complementair' was – lukte het maar niet om een plekje te vinden voor Tioté.

Dat het bankzitten en de korte invalbeurten niet voor niets waren geweest, bleek aan het einde van zijn tweede seizoen bij FC Twente. Tioté stond met ontbloot bovenlijf in de kleedkamer, een rode sjaal om zijn hoofd geknoopt. Zijn tanden stonden op elkaar geklemd, zijn mond gebeiteld in een permanente glimlach. Zijn neus zat vol met champagne, zoals dat hoort als je een kampioensschaal met je meedraagt. In 2010 werd Tioté landskampioen met FC Twente, na een zinderend en ijzersterk seizoen waarin hij de vaste twaalfde man was.

Een paar maanden later, tijdens de ouverture van het nieuwe

Eredivisieseizoen, was van de geoliede kampioensmachine onder leiding van Steve McClaren weinig meer over. De Engelse trainer – de man die het eilandje haar op een voorhoofd salonfähig maakte – was inmiddels vertrokken. De basisploeg was wegens uiteenlopende redenen uit elkaar gerukt; onder anderen Kenneth Pérez, Blaise Nkufo, Miroslav Stoch en Slobodan Rajkovic waren er niet bij tegen Roda JC. Cheick Tioté stond wel binnen de lijnen, eindelijk in de basis, maar op dat moment had hij zijn zinnen al op een transfer gezet.

Hij mocht dan wel dromen van een nieuwe club, zolang hij het Tukkertricot nog om zijn schouders droeg was zijn taak tweeledig: enerzijds moest hij het fort achterin bewaken, anderzijds mocht hij met de bal naar voren stormen en de aanvallend ingestelde spelers bedienen. In verdedigend opzicht had hij weinig te doen, wel gaf hij af en toe een goede pass en kreeg hij in de eerste helft zelfs een kans(je). Roda JC – FC Twente was geen wedstrijd voor de fijnproever, de 0-0 beloofde aanvankelijk weinig goeds voor de rest van het seizoen. Een week later eindigde ook de tweede wedstrijd van de Enschedese ploeg, thuis tegen sc Heerenveen, in 0-0. Achteraf bleek het Tioté's afscheidsduel te zijn geweest. Het was geen waardig slotakkoord, niet representatief ook voor zijn periode bij FC Twente, waarin hij twee prijzen pakte en als twaalfde man van de kampioensploeg voor altijd de geschiedenis in gemetseld werd.

—

Je hoeft niet altijd los te komen van de grond om te vliegen. Wie Cheick Tioté op 5 februari 2011 zag rennen in St. James' Park, begreep dat. Op de achtergrond klonk luid gejuich, oerkreten daalden neer op het veld terwijl hij steeds sneller rende, nee, vloog. Hij plofte met zijn armen in de lucht op het gras, waarna hij bedolven

werd door ploeggenoten. Terwijl die zich met hun volle voetballersgewicht op Tioté wierpen, wisten ze dat hij historie geschreven had. Zijn gelijkmaker tegen Arsenal, de 4-4, was het slotstuk van een van de meest legendarische comebacks uit de Premier League-geschiedenis. En even, heel even, was Tioté de man om wie alle raderdies van de grootste voetbalshow ter aarde heen draaiden.

Bij Newcastle United leerden ze de Ivoriaanse middenvelder niet kennen als een doelpuntenmaker, verre van zelfs. Hij was wel een kaartenpakker pur sang, zo'n ouderwetse, eentje van vóór de tijd waarin kamikaze-slidings door middel van videobeelden en speeches van assistent-trainers langzaam uit het veldbeeld verdwijnen. In zijn eerste seizoen in de Premier League kreeg hij er 14, een aantal waar zijn oude trainer Atteveld jaloers op zou zijn. Maar scoren? Nee. De doelpunten werden gemaakt door anderen, zoals zijn goede vriend Papiss Cissé. De rake volley in de wedstrijd tegen Arsenal – waarin een 4-0 achterstand (!) werd omgeturnd tot 4-4 – was Tioté's eerste en meteen ook laatste competitiedoelpunt voor Newcastle.

Ondanks dat hij een spel leek te spelen waarin het vijandelijke strafschopgebied lava was, liepen ploeggenoten, fans en trainers met hem weg. Manager Alan Pardew omschreef hem jaren later als volgt: 'Hij had de mooiste glimlach in het voetbal. Als ik Cheick en Papiss Cissé's ochtends bij Newcastle zag lachen, wist ik dat het goed zou komen met de wereld.' Nu is Pardew iemand met een miniem lontje, een man die het aan de stok kreeg met onder meer Arsène Wenger, Sir Alex Ferguson, het halve scheidsrechtterskorps en tal van voetballers – beroemd is het moment waarop hij Hull City-middenvelder David Meyler een kopstoot gaf, een flits van kortsluiting die hem de langste trainersschorsing uit de historie van de Premier League opleverde. Ook was hij kort trainer bij ADO Den Haag, een periode die weinig punten maar veel fascinerende anekdotes opleverde – zo keek hij de eerste wedstrijd van de

Hagenezen voor z'n aanstelling in een Amsterdamse coffeeshop en wist hij naar verluidt na twee maanden nog steeds niet of en waar Eredivisiewedstrijden werden uitgezonden op televisie. De manager heeft een apart kopje op z'n Wikipedia-pagina getiteld 'Controverses', maar zelfs hij, de trainer die nog ruzie kan krijgen met een lantaarnpaal, is tot op de dag van vandaag een en al lof over Tioté. Bij Newcastle United voetbalde de Ivoriaan al vanaf de eerste dag de complimenten bij elkaar. Ondanks dat hij op trainingen regelmatig fel tekeerging, waren al z'n teamgenoten fan van hem – en dat wil wat zeggen in een ploeg met onder meer Joey Barton en Nile Ranger, twee wandelende strafbladen.

Natuurlijk, ook zonder het cruciale doelpunt tegen Arsenal zou Cheick Tioté in zijn bijna zeven seizoenen in Newcastle upon Tyne zijn uitgegroeid tot een troetelbeer, tot iemand die iedereen in de kleedkamer liet schateren en fans in vervoering bracht met zijn verdedigende acties. Maar toch, de kiem van zijn populariteit is te vinden op die zaterdagmiddag in 2011, de wortels liggen daar onder het gras van St. James' Park. Elk jaar staan de supporters van Newcastle op 5 februari even stil bij het schot, de explosie van vreugde en het juichen; de dag waarop Cheick Tioté vloog.

—

Op het moment dat Papiss Cissé het nieuws in 2017 te horen kreeg, weigerde hij het te geloven. Terwijl een chauffeur hem door het drukke verkeer manoeuvreerde, begon Papiss om zich heen te slaan, uit woede, uit hulpeloosheid. De oud-spits van Newcastle United maande de chauffeur de auto aan de kant te zetten en stapte uit. Hij begon te lopen, steeds sneller, geen idee waarheen, alsof hij weg probeerde te rennen van het nieuws. De woorden bleven door zijn hoofd dreunen. Zijn vriend, Cheick Tioté, was overleden. Hij zakte tijdens een training bij zijn club Beijing Enterprises

in elkaar, één bonk spieren op de grond, weerloos. Het voetballerslichaam dat door de jaren heen zoveel klappen te verduren kreeg, lag verslagen op het gras. Een uur later overleed hij in het ziekenhuis, op dertigjarige leeftijd. Papiss had hem een week eerder nog gezien, ze hadden samen gegeten, veel gelachen en beloofden snel weer af te spreken.

Die andere Cissé, Sekou, lag in bed toen hij hoorde dat zijn vriend Cheick op 30-jarige leeftijd was getroffen door een hartaanval. De schok was groot, net als het verdriet. Weinig mensen kenden Tioté zo goed als Sekou Cissé. Samen speelden ze bij FC Bibo, Roda JC en het nationale elftal van Ivoorkust. Hij dacht aan de gesprekken die ze de laatste tijd hadden gehad. Het plan om samen een voetbalschool te openen na hun carrière was er altijd al, maar Tioté wilde plots ook een moskee laten bouwen en met Cissé op bedevaart naar Mekka gaan. Het was alsof hij haast had, alsof hij voelde dat hij weg zou gaan. Op loopafstand van Cissé's huis in Ivoorkust liet hij een huis bouwen en Cheicks vrouw, Madah, stond op het punt om te bevallen van hun derde kind; de blauwdruk voor een nieuw leven na het voetbal lag al klaar maar zou nooit gebruikt worden.

—

Zo'n duizend fans stonden bij het vliegveld van Abidjan te wachten op het moment dat het lichaam van Cheick Tioté zou arriveren. Naast Papiss Cissé waren ook veel andere vrienden en voormalige ploeggenoten aanwezig, onder wie Salomon Kalou. De emotionele begrafenis vond eveneens plaats in Abidjan, de stad die in zoveel stadia van Tioté's leven een belangrijke rol speelde: hij voetbalde er met vriendjes op straat, vierde er in 2015 het winnen van de Afrika Cup, zijn familie woonde er en hij zou er na zijn profcarrière zelf naartoe verhuizen. Terugkeren naar huis en

nooit meer weggaan, dat was het plan.

Bij de begrafenis voerden de kleuren wit, oranje en groen de boventoon, de vlag van Ivoorkust was losjes over de kist van Cheick Tioté gedrapeerd. De foto van de voetballer die in oranje tenue met de Afrika Cup-bokaal in zijn handen in de camera kijkt, was veelvuldig te zien. *Merci champion*, stond erboven. Het was druk en vol, familie, vrienden en hoogwaardigheidsbekleders als toenmalig premier Amadou Gon Coulibaly waren aanwezig om Cheick een laatste eer te bewijzen. Tioté had altijd ietwat verlegen en schuchter geogd, alsof hij liever niet al te veel aandacht kreeg, maar nu hij met militaire eer werd begraven leek het alsof iedereen in Abidjan en ver daarbuiten aan hem dacht. Zijn vrienden en familie dachten aan zijn eeuwige glimlach, terwijl fans en supporters de passes, prijzen, duels, tackles en het juichen wilden herinneren, en misschien nog eens op internet zochten naar een video van dat ene legendarische doelpunt op St. James' Park.

Een van de vele aanwezigen op de begrafenis was Wilfried Bony. Op zijn borst rustte een gouden ketting en hij droeg een wit T-shirt met een afbeelding van Tioté. Onder de foto stond een tekst, in zwarte letters: *Un Eléphant ne meurt jamais*.

Een Olifant sterft nooit.